

VÁRADY TIBOR

A hetvenéves Kanizsai Írótábor emlékezete¹

Arra kellene most emlékezni, hogy mi volt hetven évvel ezelőtt és azóta. A történelemben nagyon sok mindent láttunk. Összezavarodást, helyrezavarodást, majd más helyre zavarodást. Kanizsán talán egy kicsit egyszerűbben mentek a dolgok. De hogy valami támasza legyen az emlékezetemnek, először azt kellene kiszámítanom, hogy melyik év volt hetven évvel ezelőtt. Ez még megy. Számológép nélkül is kiszámítom, hogy „hetven évvel ezelőtt” 1952 volt. Ekkor még nem voltam jelen az Írótáborban. Tulajdonképpen a Kanizsai Írótábor sem volt még Kanizsán. A most itt jelenlevők között sincs senki más sem, aki 1952-ben az Írótáborban lett volna. Mi viszont, akiket most az asztal körül kérdeznek, az életben már jelen voltunk. Tari majdnem. Úton lehetett az élet felé.

Egyébként 1952-ben tizenhárom éves voltam, és sokszor találkoztam Becskereken Todor Manojlović íróval. Szeretett sétálni. Kamaszokkal is. Leginkább a városháza és a katolikus templom közelében. Ha magam voltam, vagy más magyar gyerekekkel az utcán, akkor magyarul beszélünk, ha szerbekkel, akkor szerbül. Sokat mesélt Adyról, akivel közeli barátságba került Nagyváradon. Én is tudtam már, hogy fontos az Ady, de el nem tudtam képzelni, hogy ez az Ady valamikor egy tényleges ember volt. Csak a legendáját láttam. Úgy néztem rá, mint mondjuk Shakespeare-re. Felőlem kortársak is lehetnek volna. Pedig Ady tíz évvel fiatalabb volt a nagyapámnál. És 1952-ben nagyapám reggelenként még rendszeresen sétált, kávéházba is járt. A nála tíz évvel fiatalabb Ady egy más emberi korszakhoz tartozott, mert kivált a tényleges évek és az évszámítás valóságából. Egyébként Todor Manojlović fordította le elsőként

Adyt magyarra és németre is. Sokat tudott róla. Azt is, hogy az egyik kezén hat ujja volt, azt is, hogy egyszer komolyan szóba került, hogy Nagybecskerekre költözik újságíróként.

A fennmaradás nem egyszerű feladat. Az emlékezet nélküli fennmaradás pedig olyasvalami, mint a gatyamadzag nélküli fennmaradás. Igaz, a legendává alakulás is valamilyen fennmaradást jelent. Néha valódi emlékezet nélküli fennmaradást. Ez valamivel jobb, mint a teljes feledés. Nem tudom, mi lesz a hetven évvel ezelőtti Kanizsával. Lehet, hogy legendává válik (ha nem is Ady- vagy Shakespeare-szabású, hanem a saját bánáti-bácskai méreteinkre szabott legendává). De ehhez is szükség van valamennyi emlékezetre.

Talán itt és most együtt, a kerekasztal (vagy inkább félkörasztal) mellett, valamivel többet tudunk összehozni. Azzal illene kezdenem, hogy mikor voltam először az Írótáborban – de ebben nem vagyok biztos. Mindenestre a hatvanas években. Talán 1963-ban. Ez valahol fel lehet jegyezve. Sok mindennel foglalkoztam akkoriban. Volt, hogy Kanizsán aludtam, volt, hogy reggel odahajtottam, és este már visszatértem Újvidékre. Így van, amiről lemaradtam. Csak másoktól értesültem (akik Fehér Ferencsel aludtak egy szobában), hogy Feri nemcsak nagy költő volt, de nagy horkoló is.

Arra is emlékszem, hogy jogászíróként rendszeresen elmentem Koncz Pista jogászírótárs irodájába. Egy per (ha jól emlékszem, válóper) kapcsán felmerült az az elképzelés, hogy ÓH, PER! kezdettel lehetne bal-ladaszerű verset írni. Ez nagyon tetszett. Aztán ahogy tovább taglaltuk a dolgokat, felötlött egy más kezdés is. Nem írtam fel, de utána többször emlegettem. Most próbálom ismét feleleveníteni:

Óh, kedves Per,
tollaink hegyezve,
mi épp fogalmazunk
szárnyaid érezve

Itt leálltunk, de egy kávé (vagy bor?) után beugrott, hogy talán így lehetne folytatni:

és ami rímel
oda vagy ide,
közjegyző által
lesz hitelesítve

Mondtam Pistának, hogy várom tőle a folytatást. Nem tudom, megszületett-e ez a közösen indított vers. Az a valószínűbb, hogy Pista nem folytatta. Ezért most mindenesetre elmondtam itt az Írótábor közönségének, hogy valami megmaradjon belőle. Ha nem is lett közjegyző által hitelesítve, legalább ne legyen feledés által titkosítva. Abban nem lehetek biztos, hogy amit elszavaltam, az az, ami volt, vagy az, ami a voltból emlékezéssé alakult.

Sok minden másban sem vagyok biztos. Emlékszem, hogy egyszer este a Békavárba menet Cigonya említette, milyen jó halvacсора vár ránk. Erre valaki közöttünk általános meghökkenésre hoztátette, hogy ő vegetáriánus. Nagyon sok disszidens álláspont és gondolat forgott közöttünk, de a vegetarianizmus meglepett. Utána az írótárs pontosított, és mondta, hogy nincs igazi probléma, mert ő csak ebéd és vacsora között vegetáriánus. És most itt a kérdés: ki mondta ezt? Bosnyák Pista biztosan nem. Azt hiszem, Utasi és Fehér Kálmán sem lehetett. Domit felhívtam néhány napja, mondja, hogy nem ő volt. Egyébként kért, hogy mondjam el, hogy üdvözl mindenkit. Gobbyról el tudom képzelni, hogy ő lett volna. Vagy talán a Töfe? Nem minden marad meg. Gustave Le Bon *Az igazságok élete* című könyvében megpróbálta filozofikusan megfogalmazni a problémát. Szerinte „a népek könnyen megvannak igazságok nélkül, de bizonyosságok nélkül nem tudnak élni”. Nem tudom, hogy ez vonatkozik-e az Írótábor népére is. Vagy mi talán mégis tudunk bizonyosságok nélkül is élni, ha szép és esetleg kalandos út vezet a hiányzó bizonyosság felé.

És van olyan is, ami még megmarad bizonyosságként. Például az, hogy hála istennek, ma is lesz békavári vacsora.

Nagyon szeretném a korábbi vacsorák részleteit feleleveníteni, de akkoriban inkább a hangulatra, mint a részletekre összpontosítottunk. Amint ezt Kopeczky pontosan megfogalmazta, dekoncentrációs tábor a Ka-

nizsai Íróttábor. Arra emlékszem – vagy gondolom, hogy emlékszem –, hogy Gionnal egyszer a kétéltűség lehetőségeit taglaltuk az asztalnál. Nem csak a barlangbeli kétéltűekről volt szó. Arról is, hogy mi hasznosabb, ha egyszerre, vagy ha egymás után élünk két életet. Közben Töfe megjósolta Gogol halálát (egy sovány Gogolról volt szó). Aztán egy ideig voltak többnyelvű vacsorák is, mert többnyelvű volt az Íróttábor. Lehet, hogy akkor több koncentrátsággal beszélgettünk.

Bogdánfira is emlékszem. Egy közös kávéra is a Békavárban. A mosolyát elég pontosan fel tudom idézni, csak azt nem, hogy miről is beszélünk. És vagy ő, vagy talán Sulhóf, egyszer figyelmeztetett egy asztaltársat. Dalban:

Vigyázz, vigyázz nagyon,
de nagyon vigyázz, Pista,
hogy ne legyél soha
Imperialista!

Nem könnyű emlékezni, de nagyon fontos fenntartani, amit lehet. Sok minden elmúlt már, azt is mondhatom, hogy sok mindent túléltünk. Becskereken túléltük a német megszállást. Aztán negyvenkét évvel ezelőtt elment Tito. Majd túléltük Miloševićet. Ezt a Milošević-túlélést persze örömmel mondom. De azt csak keserűen mondhatom, hogy Becskereken túléltük a Begát is. Most még maradt a Tisza – és a Kanizsai Íróttábor.

Pontosan tíz évvel ezelőtt Belgrádban egy mozi környékén jártam. Egyetemista koromban sokat jártam oda moziba. Fehér Kálmán is gyakran csatlakozott. 2012 őszén ez volt kiírva: Danas nema predstave. Dođite juče. Tehát: Ma nincs előadás, jöjjenek tegnap.

Szóval érdemes arra felfigyelni (és meg is örülni), hogy az Íróttáborba nem kell tegnap jönni. Még ma is itt van.

JEGYZETEK

¹ A szöveg elhangzott 2022. szeptember 9-én a Kanizsai Íróttáborban.

Számunk szerzői

BAKOS Petra (1979) egyetemi oktató

BENCSIK Orsolya (1985) író, költő, egyetemi tanár

BÍRÓ Tímea (1989) költő, író, újságíró

FERDINANDY György (1935) író, költő, kritikus

GÉCZI János (1954) író, képzőművész

GREGUSS Lilla (2001) költő

GUTNYIKOVA, Alla (1998) újságíró, aktivista

HORVÁTH Lajos (1985) irodalomtörténész, tanár

JÓDAL Kálmán (1967) író

JÓDAL Rózsa (1939) író, szerkesztő

LENGYEL András (1950) irodalomtörténész, muzeológus

MARTZY Réka (1997) költő, szerkesztő

PAPP Katalin (1997) költő

RATKOVIĆ Györgyi (1986) képzőművész

SÁGI VARGA Kinga (1985) irodalomtörténész, szerkesztő

SZARVAS Melinda (1988) irodalomtörténész, kritikus

VÁRADY Tibor (1939) jogtudós, író

A szám megjelenését a Szerb Köztársaság Művelődési és Tájékoztatási Minisztériuma, a Tartományi Művelődésügyi, Tömegtájékoztatási és Vallási Közösségi Titkárság, a Magyar Nemzeti Tanács, Újvidék Város Önkormányzata, a Bethlen Gábor Alap, valamint a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

A jelen folyóiratban szereplő tartalmak nem feltétlenül tükrözik a kiadványt támogató Újvidék Város Önkormányzatának hivatalos álláspontját.

Híd – irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat. – 2022. november–december.

Kiadja a Forum Könyvkiadó Intézet. Igazgató: Virág Gábor. Szerkesztőség és kiadóhivatal: 21000 Novi Sad, Vojvoda Mišić u. 1., telefon: 021/457-216; a Híd honlapja: www.hid.rs; e-mail: hid@forumliber.rs – A Szerb Köztársaság Tudományügyi és Technológiai Minisztériuma által tudományosnak (M53) minősített folyóirat. – Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. – Előfizethető az Izdavački zavod Forum 840-905668-94-es számlára (broj modela 97, poziv na broj [odobrenje] 16-80250-742131-00-04-820); előfizetéskor kérjük feltüntetni a Híd nevét. – Előfizetési díj belföldön 960 dinár. Egyes szám ára 200 dinár, a duplaszám ára 300 dinár. Külföldre és külföldön egy évre 50 EUR – Készült a Magyar Szó Lapkiadó Kft. nyomdájában, Újvidéken. – YU ISSN 0350-9079

CIP – A készülő kiadvány katalogizálása

A Matica srpska Könyvtára, Novi Sad

82+3

Híd : irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat / Főszerkesztő Berényi Emőke. – 1. évf., 1. sz. (1934) – 7. évf., 15. sz. (1940); 9. évf., 1. sz. (1945)–. – Újvidék : Forum Könyvkiadó Intézet, 1934–1940 ; 1945–. – 23 cm

Havonta

ISSN 0350–9079

COBISS.SR-ID 8410114

